

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP BẢO TỒN TÔN TẠO DI TÍCH LỊCH SỬ CÁCH MẠNG PHỤC VỤ PHÁT TRIỂN DU LỊCH PHÍA BẮC TỈNH QUẢNG BÌNH

TẠ ĐÌNH HÀ

Hội Di sản Văn hóa Việt Nam tỉnh Quảng Bình

Di tích lịch sử văn hóa nói chung, di tích lịch sử cách mạng nói riêng ở khu vực Vũng Chùa - Đảo Yến là một trong 4 trung tâm du lịch của tỉnh và cũng là một trong 4 dòng sản phẩm du lịch chính. Trung tâm du lịch phía Bắc tỉnh lấy Vũng Chùa - Đảo Yến, mộ Đại tướng làm tâm điểm, các di tích lịch sử văn hóa và cách mạng là những vệ tinh, là những sản phẩm du lịch hỗ trợ cho khu trung tâm để thu hút khách du lịch. Tài nguyên du lịch di tích lịch sử văn hóa, cách mạng nổi trội khu vực này với các di tích như: Di tích mộ Đại tướng, làng chiến đấu Cảnh Dương, Thánh mẫu Liễu Hạnh, Đèo Ngang - Hoành Sơn Quan, Chiến khu Trung Thuần, bên phà Gianh... Hệ thống di tích lịch sử cách mạng khu vực du lịch Vũng Chùa - Đảo Yến có đặc điểm là phân bố tương đối gần nhau, đảm bảo các tiêu chí cho nhu cầu du lịch, với các loại hình du lịch như du lịch danh thắng, du lịch làng nghề, du lịch tín ngưỡng tâm linh, du lịch di tích lịch sử cách mạng...

Vũng Chùa - Đảo Yến, nơi an táng mộ Đại tướng, thuộc thôn Thọ Sơn, xã Quảng Đông, huyện Quảng Trạch. Vũng Chùa là một trong những thắng cảnh đẹp nằm trong vịnh Hòn La, còn gọi là vịnh La Sơn. Vịnh La Sơn được bao bọc bởi những ngọn núi vững chãi như bức tường thành, phía đất liền là dãy Hoành Sơn “thế như rồng cuộn, hổ ngồi, trùng trùng điệp điệp lan ra tận biển”. Mộ Đại tướng nằm tại mũi Rồng, mũi đất vươn ra biển, đối diện với đảo Yến. Vũng Chùa - Đảo Yến là vùng đất đẹp lý tưởng, có núi non hùng vĩ, có sóng biển hiền hòa, bãi cát bằng phẳng, mịn màng, được quy hoạch là trung tâm du lịch phía Bắc của tỉnh.

Di tích đền Thánh mẫu Liễu Hạnh nằm dưới chân Đèo Ngang. Đây là một di tích kiến

trúc nghệ thuật tín ngưỡng dân gian của người Việt, hiện tượng thờ mẫu khá phổ biến và có căn nguyên lịch sử xã hội sâu xa. Đền thờ có cổng đền, bình phong, công tam quan, hai trụ biểu, có đền tiền, đền hậu. Đền Thánh mẫu hiện là địa điểm thu hút rất đông du khách muôn phương.

Di tích Đèo Ngang - Hoành Sơn Quan không những tiềm chứa nhiều dấu ấn lịch sử của dân tộc mà còn là điểm du lịch đầy thú vị. Hoành Sơn Quan trên đỉnh Đèo Ngang còn dấu đây văng vẳng câu thơ của bà Huyện Thanh Quan khi “Bước tới Đèo Ngang bóng xế tà” với “Cỏ cây chen lá đá chen hoa” để dừng chân hòa cảm giữa thiên nhiên với con người, hay “Dừng chân đứng lại trời, non, nước” mà thương “một mảnh tình riêng ta với ta”. Cổng Hoành Sơn trên núi Đèo Ngang, đền Thánh Mẫu dưới chân núi thật là một bức tranh di sản văn hóa có sức thu hút du khách khi đến với trung tâm du lịch Vũng Chùa - Đảo Yến.

Di tích lịch sử cách mạng làng Chiến đấu Cảnh Dương nằm ven sông Loạn núi Phượng, một làng khoa bảng, làng chiến đấu kiêu mẫu của nhân dân Quảng Bình trong chống Pháp, rào làng chiến đấu bằng những bức tường xây đá san hô. Trong chống Mỹ, nhân dân Cảnh Dương bám đất, bám làng, bám biển để chiến đấu với giặc Mỹ, giữ vững giao thông vận tải đường biên, đường sông, nơi tập kết của chiến dịch VT5. Làng có lịch sử gần 400 năm, có đầy đủ các điều kiện để trở thành làng du lịch cộng đồng ven biển. Cảnh Dương còn nổi tiếng là làng “cá voi”, có nhiều ngôi nhà cổ vẫn còn hiện hữu xen kẽ với những ngôi nhà hiện đại. Hiện nay, cùng với cung đường bích họa, ở đây sẽ tiếp tục được triển khai xây dựng không gian

trưng bày hai bộ xương cá voi lớn nhất và lâu đời. Với tiềm năng và lợi thế về tài nguyên thiên nhiên, tài nguyên văn hóa, với vị trí tiệm cận khu du lịch Vũng Chùa - Đảo Yến, Cảnh Dương đang từng bước hướng tới xây dựng làng văn hóa, du lịch đặc trưng với nhiều sản phẩm du lịch, dịch vụ du lịch độc đáo, là làng du lịch cộng đồng của trung tâm du lịch phía Bắc tỉnh.

Di tích Chiến khu Trung Thuần thuộc địa phận hai xã Quảng Lưu và Quảng Thạch, huyện Quảng Trạch. Trung Thuần là mảnh đất giao thoa và ẩn chứa nhiều di tích lịch sử văn hóa, di tích văn hóa Chăm như lũy Hoàn Vương, mộ cổ Hoàn Vương, phế thành Lâm Ấp, di tích văn hóa Đông Sơn với trống đồng Phù Lưu, trống đồng Trung Thuần, di tích chiến tranh Trịnh - Nguyễn như Đại đồn, giếng Tào Voi, hòn Vọng Bái... Trung Thuần là căn cứ của Đề đốc Lê Trực trong phong trào Cần Vương những ngày đầu chống Pháp, là chiến khu quan trọng của huyện, của tỉnh trong thời kì chín năm chống thực dân Pháp xâm lược. Đặc biệt, trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước, Trung Thuần là hậu cứ đặc biệt quan trọng của quân đội ta. Khi đánh giá về vai trò vị trí của Chiến khu Trung Thuần, cố Trung tướng Đồng Sĩ Nguyên, nguyên Tư lệnh bộ đội Trường Sơn đã viết: “Trung Thuần là căn cứ địa trong Cách mạng tháng Tám, là chiến khu trong 9 năm chống Thực dân Pháp, là hậu cứ đặc biệt quan trọng của miền Bắc XHCN đối với sự nghiệp giải phóng miền Nam”. Chiến khu Trung Thuần có cảnh quan đồi núi, khe suối, hồ đập, non xanh nước biếc thật lý tưởng cho xây dựng và phát triển các loại hình du lịch sinh thái, văn hóa lịch sử cách mạng, nghỉ dưỡng...

Cách di tích Chiến khu Trung Thuần chừng vài km theo đường chim bay, tiệm cận khu vực du lịch Vũng Chùa - Đảo Yến còn có các di tích thú vị hơn để du lịch nghiên cứu khảo cổ như di chỉ Cồn Nền, di chỉ Ba Đồn 1, di chỉ Ba Đồn 2, ngắm cảnh nên thơ cửa biển và chín nhịp cầu Gianh của di tích bến phà Gianh để trước khi

lên thuyền làm một chuyến du ngoạn ngược dòng Gianh lên với nguồn Nậy, nguồn Sơn.

Di tích bến phà Gianh nằm ở hạ lưu sông Gianh. Sông Gianh từng là chứng nhân của một thời kỳ lịch sử Trịnh - Nguyễn phân tranh. Bến phà Gianh là nơi độ sức quyết liệt giữa quân dân ta với giặc Mỹ tàn bạo, không quân, hải quân Mỹ đã đánh vào khu vực này, dội xuống hàng ngàn tấn bom đạn. Năm 1998, trên dòng sông Gianh lịch sử, một cây cầu vĩnh cửu, hiện đại đã bắc qua sông và bến phà là một di tích lịch sử bên cạnh tấm bia ghi dấu di tích và một tượng đài chiến thắng của Quân chủng Hải quân đã mọc lên đang là địa chỉ tìm đến của du khách để tham quan, tìm hiểu, nghiên cứu về một di tích trên mặt trận giao thông chi viện cho chiến trường miền Nam, để ngắm vẻ đẹp của cửa biển khi bình minh lên, của hoàng hôn xuống trên mặt sông đầy sự tích về những con người đã chiến đấu hy sinh nơi đây. Hiện nay, Bộ Giao thông Vận tải đang phối hợp với tỉnh Quảng Bình xúc tiến xây dựng tượng đài tại bến phà.

Để thúc đẩy nguồn tài nguyên di tích lịch sử văn hóa, cách mạng phục vụ phát triển du lịch ở phía Bắc tỉnh, cần thực hiện một số giải pháp:

*Giải pháp về bảo tồn tôn tạo. Với di tích Đèo Ngang- Hoàng Sơn Quan, cần nghiên cứu xác định con đường thiên lý Bắc Nam đi lên cổng, phục hồi tôn tạo con đường cũ và nhà bia, bia mà vua Thiệu Trị đã dựng trên núi phía địa phận Quảng Bình. Việc bảo tồn tôn tạo các điểm di tích con đường thiên lý đi qua đền Thánh Mẫu, lên cổng và nhà bia sẽ tạo các điểm liên kết trong khu di tích, làm cho du khách sau khi viếng đền sẽ leo núi, lên cổng, để thưởng ngoạn vẻ đẹp của núi sông, của biển trời xa xa là Hòn La, là Vũng Chùa - Đảo Yến, là mộ Đại tướng.

Di tích đền Thánh Mẫu dưới chân núi trong thời gian qua, doanh nghiệp Trí Nhân Tâm đã xây dựng một số công trình mới phía trước đền, cần trồng thêm nhiều cây xanh, tạo bóng mát và cảnh quan thiên nhiên, công tác tổ chức

đón tiếp, giới thiệu, tổ chức dịch vụ, mua bán vàng mã, hương, hoa và giữ xe trong khu di tích cần chấn chỉnh lại, đưa vào nền nếp. Các bảng chỉ dẫn, bảng nội quy, quy chế phải chọn địa điểm dựng cho du khách dễ đọc. Cần trang cấp điện chiếu sáng thật đầy đủ cho di tích.

Đối với di tích đình Vĩnh Sơn, đây là một ngôi đình làng biển, lối kiến trúc nghệ thuật dân gian truyền thống tiêu biểu cần được tu bổ tôn tạo để phục vụ du khách. Trang bị hệ thống điện chiếu sáng vừa đủ, phục hồi cổng, trụ biểu, bình phong, sân đình, trồng cây xanh để tạo cảnh quan môi trường cho di tích, làm biển hướng dẫn tới di tích.

Tiềm cận trung tâm du lịch Vũng Chùa - Đảo Yến, di tích làng chiến đấu Cảnh Dương, với gần 400 năm lịch sử, có bề dày văn hóa với các loại hình di sản vật thể và phi vật thể, có đầy đủ điều kiện để trở thành làng du lịch cộng đồng ven biển, cần tiếp tục hoàn thành cung đường bích họa, phục hồi lại nhà truyền thống trước đây đã có. Cần xây dựng không gian trưng bày hai bộ xương cá voi lớn nhất và lâu đời nhất. Cần làm bảng chỉ dẫn hoặc dựng bia giới thiệu di tích với các hàng rào cổ bằng đá san hô trong chống Pháp. Cần làm bảng chỉ dẫn vào di tích làng chiến đấu Cảnh Dương ngay từ đầu làng, sát đường quốc lộ 1A. Nâng cấp bia đài di tích gần chợ. Với tiềm năng và lợi thế về tài nguyên tự nhiên và tài nguyên di sản văn hóa, lại gần khu du lịch Vũng Chùa - Đảo Yến, Cảnh Dương cần tiếp tục hướng tới làng văn hóa, du lịch đặc trưng với nhiều sản phẩm du lịch, dịch vụ du lịch độc đáo, khu du lịch cộng đồng tiêu biểu của du lịch Quảng Bình.

Xung quanh trung tâm du lịch Vũng Chùa - Đảo Yến trong bán kính chưa đầy 15km theo đường chim bay, các di tích lịch sử, di tích khảo cổ khác cũng là những vệ tinh hỗ trợ cho khu trung tâm, là những sản phẩm du lịch có giá trị, làm cho du khách có nhiều sự lựa chọn khi tham gia tour du lịch phía Bắc tỉnh. Di tích Chiến khu Trung Thuần phân bố rộng, có nhiều cảnh quan thiên nhiên, núi rừng, khe suối, hồ đập lý tưởng để biến nơi đây thành khu

du lịch kết hợp du lịch sinh thái, du lịch di tích lịch sử cách mạng, du lịch cộng đồng với khu dân cư xen kẽ ven đồi, ven thung lũng. Cần có quy hoạch, kế hoạch đầu tư cho một dự án lớn nếu muốn đưa nơi đây thành một khu du lịch sinh thái nghỉ dưỡng của trung tâm du lịch phía Bắc tỉnh. Đó là nghiên cứu, khảo sát lập dự án tổng thể phát triển du lịch của Chiến khu Trung Thuần với các hạng mục như phục hồi các cơ sở binh trạm của các binh chủng như Thông tin, Pháo binh, Công binh, Hậu cần, Quân y, kho hàng, nơi ở của các đồng chí Thượng tướng Hoàng Văn Thái, Đại tướng Võ Nguyên Giáp, hội trường nơi làm lễ xuất quân mở đầu cho chiến dịch Nam Lào và tổng kết chiến thắng đường 9 - Nam Lào. Dựng bia giới thiệu nội dung các điểm di tích kết hợp xây dựng các trạm dừng chân cho du khách, làm bến thuyền du ngoạn trên hồ, làm cầu tắm, nhà hàng dịch vụ... biến nơi đây thành khu du lịch lý tưởng, níu chân du khách khi đến với trung tâm du lịch Vũng Chùa - Đảo Yến.

Cũng cần đầu tư bảo tồn tôn tạo, phát huy giá trị và đánh thức một số di tích văn hóa Chăm tiêu biểu như: Lũy Hoàn Vương, như phế thành Lâm Ấp, mộ cổ Hoàn Vương, giếng Chăm Quảng Phú, chùa cổ Phúc Kiêu... để đa dạng hóa sản phẩm du lịch phía Bắc tỉnh.

*Bên cạnh công tác đầu tư bảo tồn tôn tạo là giải pháp trọng tâm, cần tiến hành các giải pháp như nâng cao chất lượng dịch vụ tour, tuyên. Quảng bá xúc tiến và đặc biệt là liên kết sản phẩm, xâu chuỗi các điểm đến, xây dựng các sản phẩm du lịch mới, liên kết các tour, tuyến nội vùng và liên vùng nhằm đa dạng hóa sản phẩm du lịch. Tiếp tục đầu tư cơ sở hạ tầng, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực du lịch. Chú trọng bảo vệ môi trường di tích, môi trường du lịch. Tổ chức tốt công tác quản lý đầu tư, công tác quản lý di tích, quản lý tài nguyên di sản, thực hiện tốt các giải pháp, đặc biệt trước mắt là ưu tiên giải pháp đầu tư bảo tồn tôn tạo một số di tích lịch sử cách mạng tiêu biểu, nhằm tạo ra các sản phẩm du lịch đặc thù, thúc đẩy du lịch Quảng Bình phát triển ■